Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування Одеського обласного центру соціальної підтримки дітей та молоді з психічними розладами

22.10.2026

м. Київ, 2026

І. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19[1], 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 22.10.2026 групою НПМ здійснено відвідування Одеського обласного центру соціальної підтримки дітей та молоді з психічними розладами (далі – центр, заклад, установа).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Батицька Валерія Олександрівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Володін Артем Вікторович, представник Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи;

Згура Людмила Анатоліївна, заступник директора Департаменту – начальник відділу аналітики та взаємодії з громадськістю Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Паршакова Ольга Валеріївна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Круцюк Антон Володимирович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Волошина Каріна Русланівна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Бочкарьов Сергій Олегович, старший інспектор відділу комунікації Департаменту інформаційної політики, комунікації та протокольних заходів Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Ціомік Олександр Вадимович, фахівець з питань проведення фахових досліджень під час відвідування місць несвободи в рамках реалізації функцій національного превентивного механізму (лікар-психіатр);

Шетанкова Надія Михайлівна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Центр знаходиться за адресою: вул. Лігінська, 20, Одеса, 65038.

Директор – Печений Андрій Григорович.

Згідно зі Статутом Одеського центру соціальної підтримки дітей та молоді з психічними розладами, заклад є об’єктом права спільної власності територіальних громад, сіл, селищ, міст області, інтереси яких представляє Одеська обласна рада в межах повноважень, визначених законодавством України.

В центрі створено умови для тимчасового (до шести місяців) або постійного (понад шість місяців) перебування або проживання дітей (дівчаток) з інвалідністю віком від 4 до 18 років та осіб з інвалідністю віком від 18 до 35 років з порушеннями фізичного, інтелектуального розвитку та психічними розладами, які за станом здоров’я потребують стороннього догляду, побутового обслуговування, медичної допомоги, освітніх послуг тощо.

Планова наповнюваність закладу становить 120 осіб. Станом на дату відвідування в установі фактично перебувало 80 підопічних, із яких 37 осіб визнані судом недієздатними.

Із загальної кількості недієздатних підопічних 33 особи перебувають під опікою закладу в особі директора, ще 4 особи – під опікою родичів. Серед підопічних закладу є одна внутрішньо переміщена особа.

Ліжкові хворі та маломобільні особи в установі відсутні. Протягом 2025 та 2026 років випадків смерті серед підопічних не встановлено.

В установі функціонують три відділення: молодіжне відділення, відділення підтриманого проживання, відділення денного догляду для дітей з інвалідністю, у структурі якого також функціонує група п’ятиденного стаціонарного догляду.

У відділенні денного догляду соціальні послуги отримують діти з інвалідністю, які проживають у сім’ях разом із батьками та мешкають у місті Одесі. Така форма організації соціального обслуговування дає змогу забезпечувати дітям необхідну підтримку та догляд без їх постійного відокремлення від сімейного середовища.

Окрему увагу в установі приділено питанням соціальної адаптації, розвитку трудових навичок та сприяння зайнятості підопічних відділення підтриманого проживання. Зокрема, шість осіб працевлаштовані безпосередньо в закладі та виконують роботу за професіями, що не потребують спеціальної професійної освіти або кваліфікаційної підготовки. Водночас працевлаштування підопічних супроводжується організацією індивідуальної підтримки на робочих місцях.

Фінансування закладу за 2025 рік становило 28 247 772 грн. Крім того, закладу було надано гуманітарну допомогу на суму 834 881 грн.

Фінансування закладу на 2026 рік затверджено у сумі 34 614 645 грн.

Заходи державного фінансового контролю в закладі не проводились більше 10 років.

Штатна чисельність працівників закладу складає 102,25 шт. од., з яких 10 шт. од. – адміністративний персонал, 42 шт. од. — персонал відділення соціально-медичної корекції, 25,25 шт. од. — персонал відділення денного догляду

для дітей з інвалідністю, 1,5 шт. од. — персонал відділення підтриманого проживання та 23,5 шт. од. — господарський персонал.

Відповідно до тарифікаційного списку у закладі 29 шт. од. залишаються вакантними.

До посадових інструкцій деяких працівників центру включено пункт про недопущення жорсткого поводження з дітьми/особами з інвалідністю та обов'язок приймати участь у в лекціях та бесідах для підвищення рівня обізнанності.

У закладі функціонує харчоблок, приміщення якого передано в оренду суб'єкту господарювання. Орендар забезпечує приготування та організацію харчування підопічних закладу.

Для підопічних організовано п'ятиразове харчування. Щоденні витрати на харчування одного підопічного становлять 309,58 грн.

У працівників харчоблоку наявні особисті медичні книжки з відмітками про проходження обов'язкових профілактичних медичних оглядів відповідно до Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 № 559.

На території центру забезпечується охоронний режим, а також здійснюється відеоспостереження, записи з камер якого виводяться на монітор директора закладу. У місцях здійснення відеоспостереження розміщено відповідні таблички.

Приміщення обладнані автоматичною пожежною сигналізацією.

У закладі наявні п'ять генераторів, які забезпечують безперебійну роботу в умовах можливих відключень електроенергії.

На території центру облаштовано укриття (фото 2), розраховане на фактичне перебування 122 осіб та забезпечене необхідними запасами питної води, продуктів харчування та медикаментів на випадок потреби. Наразі заклад очікує на отримання акту ДСНС щодо придатності укриття до використання за призначенням.

Територія закладу огороджена, упорядкована та доглянута. Для дозвілля, фізичної активності й відпочинку підопічних облаштовано культурно-оздоровчий комплекс і тренажерний майданчик, актова та спортивні зали, є зона для вирощування городніх культур та фруктовий сад (фото 3, 4).

На території закладу розташовано три двоповерхові житлові корпуси, адміністративна будівля, медичний пункт, харчоблок, картинна галерея, центральний корпус, у якому проходять заняття з трудового навчання та ручної праці, а також пральня та душовий комплекс.

У житлових кімнатах наявна достатня кількість твердого інвентарю, необхідного для забезпечення побутових потреб підопічних (фото 5).

У закладі забезпечено комплексний підхід до медичного обслуговування та реабілітації підопічних, що передбачає медичну й фізичну реабілітацію, логопедичну корекцію, арттерапію, а також соціальну та професійну реабілітацію. Облаштовано сучасний зал фізичної реабілітації. Медична допомога надається з урахуванням сучасних локальних протоколів, а медична частина включає

інфекційний і терапевтичний ізолятори, фізіотерапевтичний кабінет, кабінети лікарів-спеціалістів та процедурний кабінет. Крім того, у закладі функціонує відділення підтриманого проживання, приміщення якого відремонтовані та облаштовані для комфортного перебування підопічних.

На другому поверсі будівлі медичного пункту розташовані житлові кімнати.

Витрати на забезпечення однієї особи медичними засобами становлять 3,75 грн на день.

Також, на території закладу облаштовано капличку, яка забезпечує підопічним можливість задовольняти свої духовні та релігійні потреби, що реалізовує право підопічних на свободу світогляду та віросповідання (фото 6).

Особливу увагу приділено розвитку творчих здібностей і самовираженню підопічних. У закладі діє картинна галерея, у якій представлені роботи, створені підопічними. На кожній роботі зазначено ім'я автора, що підкреслює індивідуальність підопічних, сприяє визнанню їхніх творчих досягнень і заохочує до подальшого розвитку творчих здібностей (фото 7).

Інструктором з трудової адаптації проводиться робота, спрямована на формування та розвиток у дітей навичок самообслуговування і самостійного ведення побуту. Підопічних навчають користуватися побутовою технікою, прати та прасувати одяг, готувати їжу, а також виконувати різні види ручної праці, зокрема в'язати шкарпетки. Такі заняття сприяють розвитку практичних навичок, самостійності та соціально-побутової адаптації.

Перукарські послуги підопічним надають волонтери.

На інформаційних стендах наявні номери телефонів гарячих ліній та посадових осіб, до яких вони можуть звернутися у разі порушення їхніх прав, зокрема Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (фото 8).

Під час відвідування групою НПМ було проведено спілкування з 28 підопічними та 9 працівниками установи. Скарг від підопічних щодо випадків жорстокого поводження або якості догляду не надходило.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування установи здійснено 03.05.2022, за результатами якого групою НПМ виявлено порушення прав: на охорону здоров'я та медичну допомогу; осіб з інвалідністю та маломобільних осіб; на повагу до приватного і сімейного життя.

За результатами попереднього відвідування НПМ вносились такі рекомендації:

1. Одеській обласній раді:

оперативно реагувати на необхідність у фінансуванні потреб закладу;

передбачити у штатному розписі закладу посаду юрисконсульта на 2022 рік та у подальшому;

розробити для закладу та аналогічних установ області маршрут та можливості для евакуації вихованців закладу у разі потреби.

2. Одеському обласному центру соціальної підтримки дітей та молоді з психічними розладами:

тримати на постійному контролі питання, пов’язані із заходами безпеки в умовах воєнного стану;

розмістити на інформаційних стендах актуальні телефони гарячих ліній правозахисних та гуманітарних громадських організацій, органів державної влади Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

з метою дотримання права на приватність вихованців передбачити перегородки у банному комплексі;

розмітити на території закладу, на якому ведеться відеоспостереження, таблички з попередженням про це.

У ході відвідування 22.10.2026 встановлено, що рекомендації, надані за результатом попереднього відвідування, виконані частково.

ІІ. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права не бути підданим катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (стаття 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, стаття 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижують гідність видів поводження і покарання, стаття 28 Конституції України).

1. До посадових інструкцій (функціональних обов’язків) окремих працівників закладу, зокрема соціального працівника, не включено пункти про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження, як це передбачено статтею 10 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Порушення права на життя та безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

2. В одній із житлових кімнат центру групою НПМ було виявлено електричний кабель, виведений зі стіни та залишений без кріплення, кінці якого не захищені належним чином (фото 9), що створює потенційну загрозу ураження підопічних електричним струмом та становить небезпеку для їхнього життя і здоров’я. Така обставина свідчить про недотримання вимог пункту 2 розділу Х Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, та пункту 4 розділу І Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417.

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України).

3. Групою НПМ виявлено протерміновані продукти, зокрема яйця, крупи, консерви, що суперечить вимогам пункту 6 частини другої статті 37 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», створює ризик харчових отруєнь та негативного впливу на здоров'я підопічних у разі споживання продуктів, термін придатності яких закінчився.

Під час підготовки звіту зазначене порушення закладом усунуто.

4. У ході відвідування закладу встановлено перенаселення в окремих кімнатах підопічних, що є порушенням норм житлової площі на особу та не відповідає вимогам ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення». Наприклад, площа однієї з кімнат становить 23 м^2, а сама кімната розрахована на проживання 5 осіб. Відтак на одну особу припадає 4,6 м^2, що створює умови, за яких порушуються передбачені чинним законодавством норми площі на особу (8 м^2).

5. Окремі приміщення центру, зокрема актова зала та деякі житлові кімнати, потребують проведення ремонтних робіт (фото 10, 11). Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню у частині першій пункту 34 Восьмої Загальної доповіді [CPT/Inf (98) 12] зазначає, що заклади необхідно підтримувати у належним чином відремонтованому стані.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

6. У закладі відсутня ліцензія на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальністю «Психіатрія», водночас заклад надає амбулаторну психіатричну допомогу підопічним. Така обставина свідчить про недотримання вимог пункту 9 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 285.

7. Усупереч вимогам наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування», яким затверджено форму первинної облікової документації № 025/о «Медична карта амбулаторного хворого», медична документація щодо надання амбулаторної психіатричної допомоги у закладі велася за застарілою формою.

Під час підготовки звіту зазначене порушення закладом усунуто.

8. Під час вивчення медичної документації встановлено, що працівниками закладу не забезпечується отримання та документальне оформлення усвідомленої згоди підопічних на проведення психіатричну допомогу за формою первинної

облікової документації № 003-8/о «Усвідомлена згода особи на амбулаторну психіатричну допомогу», затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2016 № 970 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення».

Відсутність документально оформленої усвідомленої згоди на надання амбулаторної психіатричної допомоги свідчить про недотримання вимог законодавства щодо порядку її надання та створює ризик порушення прав підопічних на добровільність отримання психіатричної допомоги.

9. У порушення вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 31.10.2024 №1827 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил „Порядок управління медичними відходами, у тому числі вимоги щодо безпечності для здоров'я людини під час утворення, збирання, перевезення, оброблення таких відходів“», заклад не має договору з суб'єктами господарювання, що здійснюють обробку, знешкодження, утилізацію та видалення небезпечних медичних відходів.

10. В одному із житлових корпусів зубні щітки підопічних зберігаються поруч із побутовою хімією, що створює ризик їх забруднення хімічними речовинами та може негативно впливати на здоров'я підопічних, зокрема внаслідок потрапляння залишків таких речовин до ротової порожнини (фото 12).

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

11. Групою НПМ встановлено, що засоби особистої гігієни підопічних, зокрема мочалки, гребінці та зубні щітки, були не персоналізовані, що створює ризик їх спільного або помилкового використання та не забезпечує належного дотримання правил особистої гігієни.

Під час підготовки звіту зазначене порушення закладом усунуто.

12. Окремі ліжка в житлових кімнатах розташовані впритул одне до одного, що порушує право підопічних на приватність (фото 13).

13. Деякі туалетні кімнати центру не облаштовані перегородками між унітазами, які розташовані безпосередньо один біля одного (фото 14). Це не забезпечує підопічним можливості користуватися санітарно-гігієнічними приміщеннями з дотриманням приватності та порушує вимоги статті 22 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю.

Порушення права володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю (стаття 41 Конституції України).

14. Під час відвідування встановлено, що кошти деяких підопічних, опіку над якими здійснює заклад, не використовуються для задоволення їхніх індивідуальних потреб. Відтак, є підопічні, особисті кошти яких протягом року взагалі не використовувались та накопичуються на їх особистих рахунках. Такий підхід адміністрація закладу пояснює тим, що вихованці повністю забезпечені

необхідними послугами та предметами першої необхідності за рахунок держави, а тому не потребують додаткових витрат.

Така практика не відповідає вимогам Порядку використання сум пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та/або державних соціальних допомог, нарахованих відповідно до законодавства дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, недієздатним особам та особам, цивільна дієздатність яких обмежена, які є вихованцями/підопічними дитячих будинків інтернатів, психоневрологічних інтернатів, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2018 № 1173 (далі – Порядок використання сум пенсій), яким передбачено використання таких коштів для забезпечення індивідуальних потреб підопічних.

Порушення прав осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

15. На території центру наявні необлаштовані пороги, що можуть ускладнювати безперешкодне пересування маломобільних груп населення, чим порушено вимоги пункту 6.1.4 ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» (далі – ДБН В.2.2-40:2018).

16. Окремі житлові кімнати центру розташовані на других поверхах житлових корпусів, при цьому ліфти або підйомники для забезпечення безперешкодного доступу маломобільних груп населення відсутні (фото 15). Така обставина унеможливлює їхнє самостійне та вільне пересування до зазначених житлових приміщень і створює перешкоди для користування ними нарівні з іншими особами, що суперечить вимогам пункту 6.1.8 ДБН В.2.2-40:2018, відповідно до якого всі приміщення в громадських будівлях та спорудах повинні бути доступними для маломобільних груп населення на рівні з іншими особами.

Інші порушення.

17. У порушення Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18.06.2015 № 1000/5:

у закладі не складено номенклатуру справ;

не ведуться усі передбачені книги (журнали) обліку;

журнали вхідних та вихідних документів ведуться не за встановленою формою;

посадовою інструкцією відповідальної особи (секретаря) не передбачено повного переліку функцій з ведення діловодства.

ІІІ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Одеській обласній військовій адміністрації забезпечити:

проведення ремонтних робіт у житлових кімнатах та інших приміщеннях закладу;

безперешкодний доступ маломобільних груп населення до житлових кімнат, розташованих на других поверхах житлових корпусів, шляхом облаштування ліфтів або підйомників відповідно до вимог ДБН В.2.2-40:2018.

2. Одеському обласному центру соціальної підтримки дітей та молоді з психічними розладами:

включити до посадових інструкцій (функціональних обов'язків) пункти про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження;

усунути виявлені недоліки в стані електропроводки шляхом приведення її у безпечний технічний стан;

забезпечувати постійний контроль за дотриманням термінів придатності продуктів, що використовуються для харчування підопічних;

забезпечити дотримання встановлених норм житлової площі на одну особу;

вжити заходів для отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальністю «Психіатрія»;

вжити заходів щодо приведення медичної документації у відповідність до вимог наказів Міністерства охорони здоров'я України;

забезпечити укладення договору із суб'єктом господарювання, який має відповідну ліцензію та здійснює оброблення, знешкодження, утилізацію або видалення небезпечних медичних відходів відповідно до вимог законодавства;

забезпечити окреме зберігання засобів особистої гігієни підопічних у спеціально відведених місцях, окремо від побутової хімії;

забезпечити розташування ліжок у житлових кімнатах на відстані, що забезпечує право підопічних на приватність;

облаштувати туалетні кімнати перегородками та дверима для забезпечення приватності підопічних під час здійснення санітарно-гігієнічних процедур;

забезпечити витрачання коштів недієздатних підопічних, опіку над якими здійснює заклад, на їхні потреби відповідно до Порядку використання сум пенсій, а також належний облік цих коштів;

усунути пороги для забезпечення безперешкодного пересування осіб з обмеженою мобільністю та інших маломобільних груп населення;

забезпечити дотримання Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях.

Додатки: фотоматеріали на 2 арк. в 1 прим.

Головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини **Валерія БАТИЦЬКА**

Фотоматеріали

фото 1

фото 2

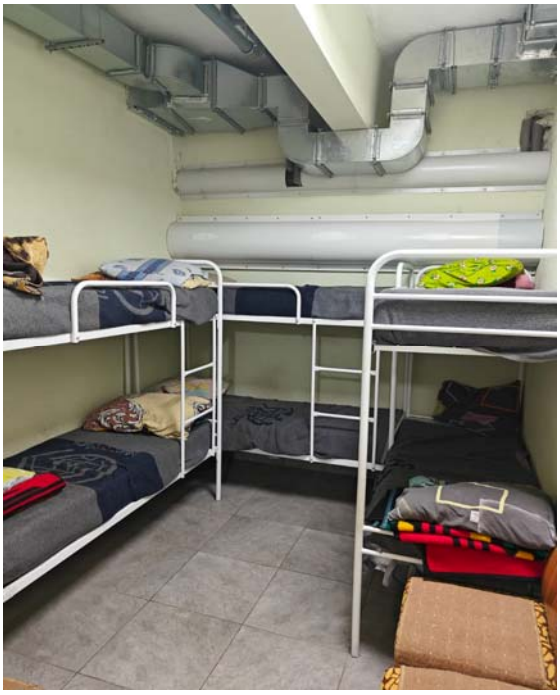

фото 3

фото 4

фото 5

фото 6

фото 7

фото 8

фото 9

фото 10

фото 11

фото 12

фото 13

фото 14

фото 15

